

Medaile Vojtěcha Náprstka za rok 2014

Čestné oborové medaile Vojtěcha Náprstka Za zásluhy v popularizaci vědy předal na slavnostním setkání 28. ledna 2015 předseda Akademie věd České republiky prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc., dr. h. c. Medaile jsou udělovány od r. 2003, dosud je získalo 40 osobností. Za r. 2014 se třemi oceněnými stali celoživotní popularizátorka lidového umění PhDr. Jitka Staňková, DrSc., dále autorka Internetové jazykové příručky Ústavu pro jazyk český Akademie věd PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., a redaktor časopisu Vesmír, tvůrce úspěšného populárně-naučného rozhlasového pořadu Meteor Marek Janáč.

PhDr. Jitka Staňková, DrSc.

Významná česká etnografka a výtvarná teoretička (Ústav pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, v letech 1954–80) se výrazně zasadila o popularizaci lidového umění a kultury, přičemž se zaměřovala zejména na rozbor tradičních českých textilií. Lidové kroje a tradice studovala i popularizovala často společně se svým manželem, prof. PhDr. Ludvíkem Baranem, DrSc. (1920–2011). S ním také spolupracovala na mnoha filmových dokumentech a knihách, např. *Masky, démoni, šaškové* (Theo, Praha 1998) nebo *Slovenské a české tradiční kroje* (Ottovo nakladatelství, Praha 2005).

Lidový textil klasifikovala pro potřeby muzejních pracovníků a zvažovala možnosti jeho využití v současné oděvní kultuře. Přestože svou profesní kariéru uzavřela před více než 30 lety, kdo se dnes zajímá o lidové kroje, na její práce bezpochyby narazí. Podílela se nejen na odborných a popularizačních publikacích, ale také tiskovinách pro širokou veřejnost – hlavně na kalendářích a pohlednicových kolekcích o lidovém kroji. Jejím dalším vel-

kým badatelským okruhem je lidové výtvarné umění, především nábytek. Okrajově se věnovala také výročním obyčejům.

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D.

Působí jako zástupkyně ředitele Ústavu pro jazyk český (ÚJČ) Akademie věd ČR, v. v. i. V r. 2009 se stala laureátkou Prémie Otto Wichterleho a v současnosti je bezesporu nejvýznamnější popularizátorkou českého jazyka u nás. Pod jejím vedením pracovníci oddělení jazykové kultury vytvořili v r. 2008 na základě dotazů veřejnosti přicházejících do jazykové poradny ÚJČ Internetovou jazykovou příručku – dosud nejnavštěvovanější webovou stránku AV ČR. Jako vedoucí autorského týmu a editorka stála u zrodu také knižní verze, Akademickou příručku českého jazyka vydalo Nakladatelství Academia (Praha) v r. 2014.

Markétu Pravdovou lze označit za osobnost, která v poslední době nejvíce přispěla ke kultivaci českého jazyka. Kromě oblíbené jazykové poradny a příručky se to daří i díky jejímu osobnímu vystupování v televizních a rozhlasových pořadech. Česká televize vysílala v letech 2006–11 pravidelný týdeník *O češtině*, pro který M. Pravdová napsala několik desítek scénářů a námětů. Kurzy češtiny pro veřejnost publikovala i v celostátních denících (MF DNES, Lidové noviny). Je odbornou garantkou mezinárodní soutěže v řečnickém umění určené studentům základních a středních škol Young Demosthenes a odbornou garantkou a lektorkou akreditovaného kurzu *Písemná komunikace – normy a úprava písemností v úředním styku*.

Její články najdete také na webové stránce *Technet.iDnes.cz* a zajímavý počín představuje i její kniha *McDonald's – tak trochu jiná kultura?* (Karolinum, Praha 2006).

Marek Janáč

V současné době pracuje jako redaktor a editor internetové verze časopisu *Vesmír*. Veřejnosti je ale nejvíce znám z rozhlasového pořadu *Meteor*, který se právě za jeho působení stal nejúspěšnějším pořadem stanice ČRo Dvojka a zároveň nejposlouchanější víkendovou relací Českého rozhlasu. *Meteor* se mu podařilo oživit nejen náročnými dokumenty, ale i fiktivními reportážemi popularizujícími jevy a události z míst a dob, kam se člověk nikdy nemůže dostat. Inicipoval také vznik prvního dokumentu Českého rozhlasu s prostorovým zvukem Dolby Digital 5.1 Surround s populárně-naučnou tematikou, tento pořad pak zvítězil na mezinárodním festivalu *Prix Bohemia Radio*.

Inovativní přístup uplatnil i v dalších popularizačních aktivitách. Např. v r. 2004 zorganizoval *Expedici Vesmír*, které se zúčastnilo 552 dětí z celé republiky. Akci zakončil simulovaný let desetičlenné dětské posádky na Měsíc, 35 let po přistání Apolla 11. Tento úspěšný projekt se potom dočkal mnoha pokračování.

Marek Janáč je výraznou osobností, svými novátorskými projekty inspiroval řadu mladých lidí k jejich cestě za vědou a daří se mu zaujmout i širokou veřejnost. Jako např. při projektu *Pojmenuj opici*, v němž posluchači *Meteoru* vybrali české jméno pro druh *Rungwecebus kipunji*, primáta objeveného v r. 2005 v jihozápadní Tanzanii (viz *Živa* 2010, 6: 288–290). Šlo o první podobnou veřejnou soutěž na světě. V rámci pořadu *Meteor* se podílel také na projektu *Nářečí českých snadů* ve spolupráci s ornitologi z Přírodovědecké fakulty UK v Praze, Ústavu biologie obratlovců AV ČR, v. v. i., a České ornitologické společnosti. Díky zapojení mimořádného počtu lidí se za čtyři měsíce podařilo získat velké množství dat – v současnosti vědci mají s pokrytím 79 % území ČR největší datový soubor nahrávek na světě.

1 Laureáti čestné oborové medaile Vojtěcha Náprstka Za zásluhy v popularizaci vědy za r. 2014. Zleva: Jitka Staňková, Marek Janáč a Markéta Pravdová převzali ocenění z rukou předsedy AV ČR Jiřího Drahoše 28. ledna 2015 v budově Akademie věd na Národní třídě v Praze. Medaili V. Náprstka uděluje Akademická rada AV ČR. Snímky S. Kyselové, Akademický bulletin AV ČR

